

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

2023 YILI CUMHURBAŞKANLIĞI YILLIK PROGRAMININ MAKROEKONOMİK BAŞLIKLAR ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

MUHAMMED FURKAN ÇETİN

Bilgi Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
Kasım 2022
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. BÜYÜME	1
3. İSTİHDAM.....	2
4. YATIRIMLAR	2
5. ÖDEMELER DENGESİ.....	3
6. KAMU MALİYESİ	4
7. TOBB'UN SORUMLU OLDUĞU VEYA İŞBİRLİĞİ YAPACAĞI KONULAR.....	5
8. SONUÇ	7
9. KAYNAKÇA	7

1. GİRİŞ

2023 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında makroekonomik, mali ve sektörel politikalar ile bunların hayata geçirilmesine yönelik uygulamalar belirlenmiştir. Yıllık programda büyüme, istihdam, yatırım, ödemeler dengesi ve kamu maliyesi eksenlerinde ülkemizin kalkınması temel amacı doğrultusunda belirlenen hedef, politika, tedbir ve performans göstergeleri yer almıştır. Programda ayrıca Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin sorumlu olduğu veya işbirliği yapacağı konular yer almıştır. Raporda, 2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı bu başlıklar özelinde incelenecektir.

2. BÜYÜME

2023 yılında, Orta Vadeli Program kapsamında öngörülen iç ve dış talep arasında dengeli görünümün sürdürülmesinin yanı sıra, büyüme potansiyelinin istikrarlı ve sağlıklı bir biçimde artırılarak güçlü, kapsayıcı ve istihdamı destekleyen büyümenin sağlanması amacıyla para, maliye ve gelirler politikalarının tam koordinasyon içerisinde yürütülmesi hedeflenmektedir. Büyümenin kaliteli, kapsayıcı ve sürdürülebilir olması için makroekonomik dengeleri gözeterek uygulamaların devam etmesi beklenmektedir. Tasarrufların büyümenin finansmanı amacıyla kullanılmasında etkinlik, denge ve rekabetçilik ilkeleri gözetilerek nitelikli büyüme kompozisyonunun sürdürülmesi ve makro finansal risklerin en aza indirilmesi amaçlanmaktadır.

2023 yılında ekonomik faaliyetler üzerinde salgının olumsuz etkilerinin geride bırakılmasıyla, ihracat odaklı büyüme stratejisinin verimli ve rekabetçi bir şekilde sürdürülmesi beklenmektedir. Tablo 1'den görüleceği üzere 2023 yılında %5 büyüme hedeflenmektedir. Tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinin, GSYH'den 2023 yılında 2022 yılına benzer oranda pay alması hedeflenmektedir.

Tablo 1. Katma Değer Artış Hızları ve Sektörlerin GSYH İçindeki Payları

	2021				2022		Yıllık			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	2020	2021	2022 (Tahmin)	2023 (Hedef)
	(Zincirleşmiş Hacim, % Değişme)									
Tarım	1,1	-0,6	-6,8	2,6	-1,5	-2,9	5,7	-2,9	3,9	4
Sanayi	11,7	40,8	10,8	11,4	8,2	7,8	3,2	17,2	5,4	5,4
Hizmetler	6	21,4	13,2	11,9	9,5	9,7	-0,3	12,9	6,1	4,9
GSYH	7,5	22,2	7,9	9,6	7,5	7,6	1,9	11,4	5	5
	(Cari Fiyatlarla, % Pay)									
Tarım	2,6	4,1	9,8	4,8	2,3	4,4	6,7	5,5	5,9	5,4
Sanayi	25,6	26,4	24,2	27,6	29,1	28,7	22,8	26	27,5	27,2
Hizmetler	60,6	59,1	56,1	56,7	57,4	56,1	59,5	57,8	56,5	57,3

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı, TÜİK

3. İSTİHDAM

2022 yılı Ağustos ayında mevsim etkilerinden arındırılmış istihdam bir önceki aya göre 366 bin kişi artarak 31 milyon kişi olurken istihdam oranı 0,5 puan artarak %47,9 olmuştur. Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı %9,6, işgücüne katılma oranı ise %53 olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında, istihdamın bir önceki yıla göre 1,86 milyon kişi artması, işgücüne katılma oranının ise %53,1 olması beklenmektedir. Bu çerçevede işsizlik oranının %12'den %10,8'e düşmesi tahmin edilmektedir.

Tablo 2'den görüleceği üzere 2023 yılında, ekonomik aktivitedeki güçlü seyrin devam etmesi ve yüksek büyüme oranları çerçevesinde istihdamın bir önceki yıla göre 865 bin kişi artacağı öngörülmektedir. İşgücüne katılma oranının da 0,5 puan artarak 2023 yılında %53,6'ya ulaşması beklenmektedir. Yıl genelinde güçlü istihdam artışının işgücüne katılım ve nüfus artışı etkilerine baskın gelmesi sonucunda işsizlik oranının %10,4 düzeyine gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Tablo 2. Temel İşgücü Piyasası Göstergeleri (15+ Yaş, Bin Kişi)

	2022 (Tahmin)	2023 (Hedef)
Çalışma Çağı Nüfus	64 637	65 562
İşgücü	34 351	35 169
İstihdam	30 655	31 520
Tarım Dışı İstihdam	25 783	26 658
Tarım İstihdamı	4 872	4 952
İşsiz	3 695	3 649
İşgücüne Katılma Oranı (%)	53,1	53,6
İstihdam Oranı (%)	47,4	48,1
İşsizlik Oranı (%)	10,8	10,4

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

4. YATIRIMLAR

Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının 2022 yılında reel olarak %2,7 oranında artması beklenmektedir. Bu dönemde kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının %56,6'sının merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki idareler, %25,6'sının yerel yönetimler, %16,1'inin işletmeciler KİT'ler, %1,7'sinin döner sermayeli kuruluşlar ve sosyal güvenlik kuruluşları tarafından gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir.

Bu dönemde cari fiyatlarla özel kesim sabit sermaye yatırımları içinde madencilik, enerji, turizm, konut, eğitim ve sağlık alt sektörlerinin ağırlıklarının artması; imalat, ulaştırma ve diğer hizmetler alt sektörlerinin ağırlıklarının ise azalması beklenmektedir. Söz konusu dönemde, cari fiyatlarla kamu kesimi sabit sermaye yatırımları içinde tarım, imalat ve sağlık alt sektörlerinin ağırlıklarının artması; madencilik, enerji, ulaştırma, konut, eğitim ve diğer hizmetler alt sektörlerinin ağırlıklarının ise azalması öngörülmektedir.

2023 yılında, cari fiyatlarla kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının %44,9'unun merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki idareler, %27,8'inin yerel yönetimler, %26,0'ının işletmeciler KİT'ler, %1,3'ünün döner sermayeli kuruluşlar ve sosyal güvenlik kuruluşları tarafından gerçekleştirileceği öngörülmektedir. Tablo 3'den görüleceği üzere 2023 yılında kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının ulaştırma, diğer hizmetler, madencilik, eğitim, tarım ve enerji alt sektörlerinde yoğunlaşması beklenmektedir.

Tablo 3. Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (%)

	2021			2022 (Tahmin)			2023 (Hedef)		
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
Tarım	7,3	1,1	1,8	9,3	1,1	2	7,8	1,1	1,8
Madencilik	6	1,9	2,3	5,9	2,2	2,6	12,3	2,3	3,4
İmalat	0,5	27,4	24,3	0,7	26,9	24	0,7	26,2	23,6
Enerji	7,9	1,6	2,3	7,3	1,8	2,5	7,3	1,9	2,5
Ulaştırma	37,1	30,1	30,9	36,3	29,6	30,3	33	29,3	29,7
Turizm	0,2	1	0,9	0,2	1,1	1	0,2	1,3	1,2
Konut	0,9	28,4	25,2	0,5	28,6	25,5	0,5	29,2	26,2
Eğitim	11	2,2	3,3	10,8	2,3	3,2	10,5	2,3	3,1
Sağlık	4,9	3,6	3,8	7,7	3,8	4,2	6,4	3,8	4,1
Diğer Hizmetler	24,2	2,7	5,2	21,3	2,6	4,7	21,5	2,6	4,6
TOPLAM	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

5. ÖDEMELER DENGESİ

2023 yılında, dış talebin bir önceki yıla göre daralması sonucunda ihracat artışındaki ivme kaybına rağmen, enerji ithalatında kademeli düşüş ve seyahat gelirlerinde artış beklentisiyle birlikte, cari işlemler dengesinde iyileşme yaşanması öngörülmektedir. Cari işlemler dengesindeki iyileşme sonrasında dış finansman gereksiniminde azalış yaşanacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, cari işlemler açığının finansmanında uzun vadeli doğrudan yabancı yatırımların payının artırılması hedeflenmektedir.

Tablo 4'ten görüleceği üzere 2023 yılında ihracatın (fob) %3,9 artarak 265 milyar dolara, ithalatın (cif) ise %4,2 azalarak 345 milyar dolara ulaşması ve böylece dış ticaret açığının 80 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Bu dönemde ihracat ve ithalat fiyatlarının 2023 yılında sırasıyla %0,3 ve %7,6 oranlarında azalması beklenirken reel ihracatın ve ithalatın ise sırasıyla %4,2 ve %3,7 artacağı tahmin edilmektedir. Söz konusu varsayımlar altında cari işlemler açığının 2023 yılında -22 milyar dolar seviyesine gerilemesi, böylece cari işlemler açığının GSYH'ye oranının ise %2,5 seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Tablo 4. Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)

	2020	2021	2022 (Tahmin)	2023 (Hedef)
CARI İŞLEMLER HESABI	-35,8	-13,9	-47,3	-22
DIŞ TİCARET DENGESİ	-37,9	-29,3	-83,5	-68,4
İhracat	165,6	221,2	255,6	263,3
İhracat (FOB)	169,6	225,2	255	265
Bavul Ticareti ve Uyarlama	-4,1	-4,1	0,6	-1,7
İthalat	181,1	248,5	327,1	327,3
İthalat (CIF)	219,5	271,4	360	345
Navlun ve Sigorta ve Uyarlama	-38,5	-22,9	-32,9	-17,7
HİZMETLER DENGESİ	11,2	26	46	58
Gelir	35,1	55,6	81,2	96,9
Gider	23,9	29,6	35,2	38,9
Seyahat	9,2	19,2	31	41
Gelir	10,2	20,8	34	45
Gider	1	1,7	3	4
BİRİNCİL GELİR DENGESİ	-9,4	-11,5	-10,6	-12,5
Gelir	6,2	6,7	7	7
Gider	15,6	18,3	17,5	19,5
Yatırım Geliri Dengesi	-8,2	-10,2	-9,5	-11,4
Doğrudan Yatırımlar	-0,8	-2,8	-2,7	-3,6
Portföy Yatırımları	-3,8	-4,3	-3,9	-4,3
Diğer Yatırımlar	-3,7	-3,1	-2,9	-3,5
Faiz Geliri	2,4	2,6	2,5	2,5
Faiz Gideri	6,1	5,7	5,5	6
Uzun Vade	4,9	4,4	4,3	4,8
İKİNCİL GELİR DENGESİ	0,2	0,9	0,8	0,9

Kaynak: TCMB

6. KAMU MALİYESİ

Kamu maliyesinin uzun dönemli mali sürdürülebilirliğini yansıtan bir göstergesi niteliğinde olan ve ekonominin potansiyel seviyesinde olması varsayımı altında gelir ve harcama seviyelerinin nasıl şekillendiğini gösteren parametreye yapısal devlet dengesi denir. Yapısal genel devlet dengesi, konjonktürel gelişmelerin etkilerinin ortadan kaldırılması suretiyle hesaplanmakta ve bir defalık gelir ve harcamaları içermemektedir.

GSYH'ye oranla bir defalık gelir ve harcamalar 2021 yılında genel devlet dengesini 0,7 puan düşürürken, 2022 yılında 1,9 puan artırmaktadır. 2021 yılında genel devlet açığını 0,4 puan artıran konjonktürel dalgalanmaların 2022 yılında söz konusu açığı 0,4 puan azaltması beklenmektedir. Bu gelişmeler sonucunda, yapısal genel devlet açığının potansiyel GSYH'ye oranının, 2022 yılında, bir önceki yıla göre, 1,2 puan azalarak %1,7 seviyesinde olacağı, yapısal faiz dışı dengenin ise 1,1 puan iyileşerek %0,8 oranında fazla vereceği tahmin edilmektedir. 2023 yılında GSYH'ye oranla genel devlet açığının 2023 yılında 0,3 puanlık artışla yüzde 3,5'e çıkacağı öngörülmektedir. Genel devlet faiz dışı açığının ise 0,3 puanlık bir iyileşmeyle yüzde 0,4'e gerilemesi beklenmektedir.

Tablo 5. Genel Devlet Yapısal Denge Analizi

Yıl	Genel Devlet Dengesi		Faiz Giderleri Hariç Genel Devlet Dengesi	
	Denge	Yapısal	Denge	Yapısal
	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)			
2019	-130 952	-189 752	-23 052	-81 852
2020	-198 154	-95 469	-56 115	46 570
2021	-190 635	-213 438	150	-22 654
2022 (Tahmin)	-431 874	-232 175	-89 955	109 744
2023 (Hedef)	-650 882	-387 465	-69 119	194 298
	(GSYH'ye Oran, %)			
2019	-3	-5,7	-4,3	-0,5
2020	-3,9	-4,6	-1,8	-1,1
2021	-2,6	-3,3	-2,9	0
2022 (Tahmin)	-3,2	-1,3	-1,7	-0,7
2023 (Hedef)	-3,5	-1,7	-2,1	-0,4

Kaynak: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

7. TOBB'UN SORUMLU OLDUĞU VEYA İŞBİRLİĞİ YAPACAĞI KONULAR

2023 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin sorumlu olduğu veya işbirliği yapacağı konular vardır. Bu konular tablo 6'dan görüleceği üzere kadınların işgücü piyasasına katılımı, terörle mücadele, kalkınma yardımları ve bölgesel işbirlikleri şeklindedir.

Tablo 6. TOBB'un Sorumlu Olduğu veya İşbirliği Yapacağı Konular

Politika/Tedbir	Sorumlu/İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Yürütülecek Faaliyetler ve Projeler
<u>Kadınların işgücü piyasasına katılımlarını kolaylaştırıcı ve istihdamlarını artırıcı uygulamalar geliştirilecektir. (Kalkınma Planı p.570.)</u>		
Tedbir 570.1. İşgücü piyasasında kadın istihdamını artıracak şekilde kadınların özellikle kodlama, yazılım gibi teknoloji üretimi alanlarında mesleki eğitim ve beceri gelişimi fırsatları güçlendirilecektir.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (S), Milli Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YÖK, TİSK, TOBB , İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	1. Kadınların sınav ve belgelendirme faaliyetlerine katılımı özendirilecek, Mesleki Yeterlilik Belgesi kadın işgücü artırılabilecektir. 2. Bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü öncelikli olmak üzere, dijital dönüşümün ortaya çıkardığı yeni meslek alanlarında kadınlara yönelik mesleki eğitim kursları ve işbaşı eğitim programları düzenlenecektir.

Terörle etkin bir şekilde mücadeleye çok boyutlu ve bütüncül bir bakış açısıyla devam edilecektir.

(Kalkınma Planı p.771)

Tedbir 771.2. Terör örgütlerinin propagandası ile mücadelede devletin gerçekleştirdiği hizmetler konusunda kamuoyu düzenli olarak bilgilendirilecek; teröre yol açan radikalleşme ve şiddete varan aşırıcılık ile mücadele kapsamında, toplumu bilinçlendirme ve farkındalığı artırmaya yönelik projeler hayata geçirilecektir.

İçişleri Bakanlığı (S), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Polis Akademisi Başkanlığı, TRT, **TOBB**, Belediyeler

1. Terör örgütlerinin propagandasıyla mücadele kapsamında, ilgili kurumlar arası işbirliğiyle ülke genelinde 4.000 bilgilendirme faaliyeti, 4.000 ailelerle yürütülen çalışma, 200 sosyal faaliyet gerçekleştirilecektir.

Kamu, özel sektör ve STK'ların kalkınma yardımlarının eşgüdüm içerisinde verilmesi, verilerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi sağlanacaktır. (Kalkınma Planı p.819)

Tedbir 819.1. Türk STK'ları ve özel sektörünün müstakil yardım faaliyetlerinin stratejik bir yönelimle ele alınması ve kamu ile koordinasyon içerisinde yürütülmesi sağlanacaktır.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TİKA, YTB, AFAD, TMV, **TOBB**, ilgili Kamu Kurum ve Kuruluşları

1. Ulusal strateji çalışmaları çerçevesinde ülkemizde kalkınma yardımı faaliyetinde bulunan STK'lar ve özel sektör kuruluşlarıyla istişarelere devam edecek olup sonuçları raporlaştırılacaktır.

İslam dünyasında ve yakın coğrafyamızda ticaretin kolaylaştırılması ve serbestleştirilmesine yönelik çabalar artırılabilecektir. (Kalkınma Planı p.828)

Tedbir 828.2. Gelişmekte Olan 8 Ülke (D-8) Tercihli Ticaret Anlaşmasının tüm taraf ülkelerce uygulanmaya başlanması için girişimlere devam edilecektir. İİT Üyesi Devletler Arasında Tercihli Ticaret Sistemi (TPS-OIC) ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) Ticaret Anlaşması gibi bölgesel ticaret anlaşmalarına işlerlik kazandırmak üzere üye ülkeler nezdinde gerekli girişimlerde bulunulacak ve söz konusu anlaşmaların ülkemizde uygulama zemininin oluşturulması sağlanacaktır.

Ticaret Bakanlığı (S), Dışişleri Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, **TOBB**

1. TPS-OIC'ye taraf olan ülke sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
2. D-8 Tercihli Ticaret Anlaşmasının tüm taraf ülkelerce uygulanmaya başlanması için gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

8. SONUÇ

2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında Türkiye ekonomisindeki göstergelere yönelik tahminler ve hedefler yer almıştır. 2023 yılında büyümede %5'lik hedef, 2022 yılı büyüme tahmini ile aynıdır. İstihdamdaki güçlü seyrin 2023 yılında da sürmesi beklenmektedir. Yatırımlarda kamu ve özel toplamında ağırlıklı olarak üç sektör öne çıkmıştır, bu sektörler imalat, ulaştırma ve konut sektörleri olmuştur. 2022 yılında -47,3 milyar dolar açık vermesi öngörülen cari işlemler hesabının, 2023 yılında 25,3 milyar dolar azalarak -22 milyar dolar açık vermesi hedeflenmektedir. 2023 yılında genel devlet açığının artması beklenirken faiz dışı genel devlet açığında azalma beklenmektedir. 2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin sorumlulukları ve iş birliği yapacağı konularda yer almıştır.

9. KAYNAKÇA

- “2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı” - T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı - <https://www.sbb.gov.tr/2023-yili-cumhurbaskanligi-yillik-programi-resmi-gazetede-yayimlanmistir/>
- “2023 Cumhurbaşkanlığı Yatırım Programı Resmi Gazete'de” – Bloomberg HT - <https://www.sbb.gov.tr/2023-yili-cumhurbaskanligi-yillik-programi-resmi-gazetede-yayimlanmistir/>
- “2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı Onaylandı” – TRT Haber - <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/2023-yili-cumhurbaskanligi-yillik-programi-onaylandi-718614.html>
- “2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı Resmi Gazete’de Yayınlandı” – NTV - <https://www.ntv.com.tr/ntvpara/2023-yili-cumhurbaskanligi-yillik-programi-resmi-gazetede-yayimlandi,OEL1LHBJu0akj5zj5LVoaA>